

# KÜRESEL DENİZ İŞ GÜCÜ PİYASALARINDA SURİYELİ GÖÇMENLERİN İSTİHDAM OLANAKLARININ OLUŞTURULMASI İÇİN ÖNERİLER

Aziz Muslu<sup>1</sup>

ORCID: 0000-0002-3496-1374

## Öz

Türkiye, güneyinde oluşan kronik bir savaş nedeniyle son rakamlara göre dünya tarihinin en yüksek göçmen ve sığınmacı sayısına ulaşmıştır. Bu sığınmacıların kısa süreli olarak ihtiyaçları karşılanmaktadır. Fakat uzun dönemli stratejik planlamalar yapılmalıdır. Yıllar içinde sosyal çatışmalara neden olacak gelişmeler vuku bulabilir. Bu nedenle doğru bir istihdam politikası ve planlaması izlenmelidir. Böylelikle toplumsal çatışmaların önüne geçilmiş olur. İşsizlik sorunu ile karşı karşıya olan Türkiye'nin Suriyeli mültecilerin istihdamı amacıyla küresel emek piyasalarında istihdam olanakları aranmalıdır. Küresel emek piyasalarında giriş engellerinin olmadığı yegâne sektör denizcilik sektörüdür. Gemi adamları çok uluslu olarak gemilerde istihdam edilebilmektedir. Sadece sermayenin değil emeğin de küreselleştiği denizcilik sektörü şahsına münhasır bir sektördür. Yapılacak stratejik istihdam planlarında göçmenlerin gemi adamları eğitimlerinden geçirilerek küresel piyasalarda istihdam yolları tesis edilmelidir. Sendikalar, sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları, özel istihdam büroları ve özellikle İŞ-KUR bu konuda çalışmalar yapmalıdır. Yapılacak çalışmalar sosyal sorumluluk projeleri haline getirilerek, göçmenlerin A.B. içindeki güçlü denizcilik işletmelerinde istihdam edilmeleri için kampanyalar oluşturulmalıdır. Küresel denizcilik firmaları ve küresel personel yönetim firmaları ile iletişim yolları belirlenerek mültecilerin istihdamı için formüller oluşturulmalıdır. Yapılacak kampanyalar ile Türkiye'nin omuzlarında olan bu yük yardımın ötesine geçilerek istihdam yoluyla çözümlenmelidir. ITF konfederasyonu; dünyanın en eski ve güçlü sendika konfederasyonu olarak bu çalışmalarda aktif rol almalıdır. Diğer yandan ISF dünya armatörler birliği ile çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmada istatistiksel rakamlar üzerinden yapılacak analizlerle gemi adamı olarak mültecilerin arz edilebilirliği araştırılarak, bu konuda denizcilik sektöründe yapılabilecek çalışmalar ve kampanyalar sunulacak ve önerilecektir.

**Anahtar Kelimeler:** Deniz Ekonomisi, Deniz İşletmeciliği, İnsan Kaynakları Yönetimi, Yönetim ve Strateji

---

<sup>1</sup> Yrd. Doç. Dr., Ordu Üniversitesi, Fatsa Deniz Bilimleri Fakültesi, Deniz Ulaştırma İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Fatsa-Ordu, Türkiye. E-posta: azizmuslu@gmail.com

## **RECOMMANDATIONS TO PRODUCE EMPLOYMENT FACILITES FOR SYRIAN REFUGEES IN THE GLOBAL MARITIME LABOUR MARKET**

Aziz Muslu

### **ABSTRACT**

Turkey has reached a record number of refugees and migrant in the world history, because of a chronical war in the southern bound. These refugees are supplied with their need in short term but long term strategic plans should be made as well. Over the years, developments that may lead to social conflict can arise. Therefore, a convenient employment policy should be made and applied. Thus, social conflicts can be prevented. In consideration unemployment ratio is high in Turkey, should search and study opportunities for Syrian refugees in the global maritime labour markets. The only sector is maritime that no any obstacles for employment in the global labour markets. Sea farers could be employed in multinational crewing ships. Maritime sector is "sui generis" with globalization of labor but not only Capital. By strategic plans, Syrian refugee seamen should be given educations and establish new employment policies in the global maritime labour markets. Labour unions, Civil social organizations, public institutions, private crewing Agencies and especially Turkish State Labour Organization should make studies. The studies should be turned into social responsibility projects and campaigns should be governed towards to strong maritime companies which can supply employment facilities in their fleets. By cooperating with global maritime companies and global crew management companies, it should be created new formulas for the employment of refugees. Beyond assisting some financial aid, burden on Turkey's shoulders should be solved with employment formulas via positive campaigns. ITF should have an active role within these campaigns as far as the oldest and strongest labour confederation. On the other side, should cooperate and prepare researches together with ISF, The World Shipowners Federation. In this study, should be explored availability of supply of refugees as sea farer through statistical figures and will be issued campaigns and announce studies.

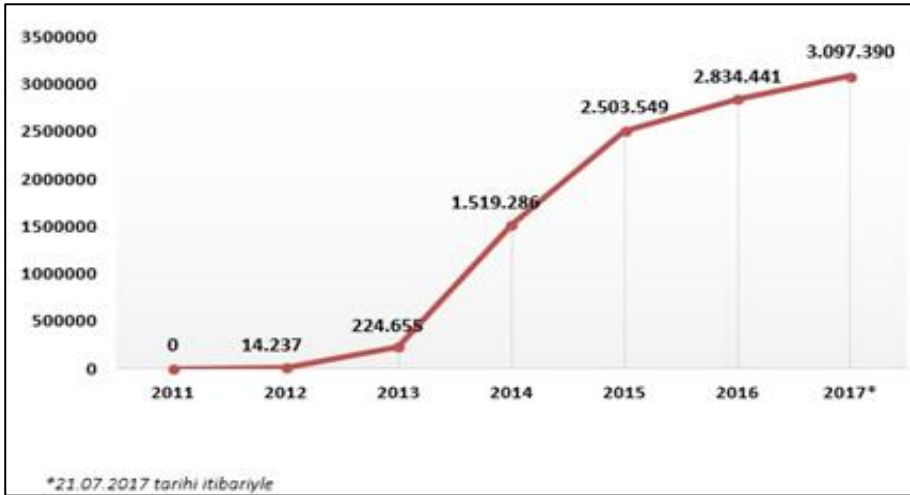
**Keywords:** Human Resources Management, Maritime Economies, Maritime Management, Management and Strategy

## GİRİŞ

Türkiye, bulunduğu coğrafyası itibariyle göçmenlere kapılarını açan, ihtiyaç duyanları koruma altına alan ve dünya kamuoyu tarafından da saygı duyulan bin yıllık köklü bir göç geleneğine sahiplik etmiştir (Göç İdaresi, 2015, s.14). Günümüzde Türkiye bu tarihsel misyonunu yerine getirerek sınırlarına iç savaş nedeniyle gelen Suriyeli göçmenlere açmıştır. 1 Mart 2015 itibariyle AFAD tarafından açıklanan Türkiye'deki Suriyeli sayısı 1.858.000'dir (AFAD, 2015). 2016 yılında bu rakamın iki katına ulaştığı ifade edilmektedir. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürü Atilla Toros, Türkiye'de 2 milyon 255 bin 299 kayıtlı Suriyeli bulunduğunu ve bunların 279 bin 574'ünün kamplarda kaldığını belirtirken, BM verilerine göre, Avrupa ülkelerinde 813 bin 599 Suriyeli olduğunu kaydetmiştir (Posta, 2016). Türkiye'de mülteciler ülke nüfusunu %4 artırmıştır (Stratejik Ortak, 2016). Uluslararası kuruluşların ve AB ülkelerinin katkısı olmadan Türkiye Suriye'den gelen göçmenleri ağırlamakta ve ihtiyaçlarını gidermektedir. AB ye yasa dışı yollarla göçmeye çalışan göçmenleri Türkiye'den daha zorlu koşullar beklemektedir. Yaşanan son faciadan sonra atılan adımlar ise kronik göç akınına çözüm olacak gibi görünmemektedir. Nisan 2015'te yapılan zirvede Avrupalı liderler Avrupa karasularında denetimi arttırmayı, insan kaçakçılığı yapan suç ağlarını ortadan kaldırmayı ve mültecilerin taşındığı deniz araçlarını imha ederek Akdeniz'in göç güzergâhı olarak kullanımını azaltmayı amaçlamıştır. Bunun yanı sıra AB Komisyonu Akdeniz ülkelerinin üzerindeki yükü hafifletmek için zorunlu mülteci kotası uygulaması önerisi getirdi ancak bu teklif İngiltere, Macaristan ve Çek Cumhuriyeti gibi ülkeler tarafından reddedilmiştir. Teklifte iki yıl içerisinde yaklaşık 40 bin göçmenin, ardından da 20 bin Suriyeli göçmenin diğer AB ülkelerine yerleştirilmesi öngörülmektedir. 2014 yılında Avrupa'ya kaçak yollardan gelen yaklaşık 280 bin kişinin yüzde 80'inin Akdeniz güzergâhını kullandığı göz önüne alındığında bu kota önerisi hayata geçse bile çok yetersiz görünmektedir (Güçtürk, 2015). Türkiye'deki imkân ve olanaklar göçmenlerin istihdamına olanak tanımamaktadır. Göçmenler kayıt dışı şekilde geçici işlerde düşük ücretlerle çalışmaktadır. Suriyeli mültecilerin sadece %12,3'ü (229.000) kamplarda kalmaktadır. Geriye kalanlar ise bazı illerde yoğunlukta olmak üzere (örneğin Şanlıurfa'da 467.000, İstanbul'da 330.000, Gaziantep'te 253.000 gibi) neredeyse Türkiye'nin her tarafında dağılmıştır. Bu durum önümüzdeki süreçte bu göçmenlerin entegrasyon sorunlarını getirecektir. Gerekli eğitimlerin verilerek küresel ölçekli kapmayalar ile Suriyeli göçmenlerin küresel deniz iş gücü piyasalarında istihdamının sağlanması oluşacak sorunlara kısmen çözüm olabilecektir.

## TÜRKİYEDE SURİYELİ GÖÇMENLERİN İSTİHDAM SORUNU

BM'nin hazırladığı 04 Nisan 2016 tarihli raporuna göre Suriye'den toplam 4.837.208 kişi kayıtlı olarak ülkeden göç etmiştir. Gerçek rakamların bu rakamın çok üzerinde olduğunu söylemek de yanlış olmaz. Mülteci sayısında ilk sırada bulunan Türkiye'de kayıtlı mülteci sayısı 2.749.140 kişi olmuştur (Stratejik Ortak, 2017). 2016 yılı itibariyle Türkiye'de 2 milyon 255 bin 299 kayıtlı Suriyeli göçmen vardır. 2017 yılında Türkiye'deki mültecilerin sayısı 3,4 milyonu aşmıştır. Bu durum, Türkiye'yi dünyadaki en fazla mülteci nüfusunu barındıran ülke haline getirmektedir (Echo Tanıtım Belgesi, 2017). Ülkemizde UNCHR verilerine göre 31 Mart 2016 tarihi itibariyle toplam 3.014.634 sığınmacı bulunmakta bunların 2.749.140'ı Suriyelidir (Özçura, 2016, s.1432). Sadece bu rakamlar bile Türkiye'nin almış olduğu sorumluluk ve yükü göstermektedir. Göç idaresinin Şekil 1'de vermiş olduğu en son rakamlarda geçici koruma kapsamına alınan Suriyelilerin 3.097.390 kişi olduğu görülmektedir. İşgücü İstatistikleri, Nisan 2017; İstihdam oranı %47,2 oldu. İşgücüne katılma oranı %52,7 olarak gerçekleşti. İşsizlik oranı %10,5 seviyesinde gerçekleşti (TUİK, 2017). İşsizlikle mücadele eden Türkiye, Suriye'deki iç savaşın sonlanmasının gecikmesi ile almış olduğu sorumluluk, katlanarak artmaktadır. Suriyeli göçmenlerin istihdam edilmesi ihtiyacı her geçen gün daha önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.



\*21 Temmuz 2017 itibariyle

Şekil.1 Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler (Göç İdaresi, 2017)

## Küresel Deniz İş gücü Piyasalarında Suriyeli Göçmenlerin İstihdam Olanaklarının Oluşturulması İçin Öneriler

Göçmenlerin sağlık, eğitim ve temel ihtiyaçlarının devlet imkânları tarafından karşılanması devlete ayrıca bir yük oluşturmaktadır. Suriyelilerin yaşadıkları zorluklar, eğitim imkânından faydalanmıyor olması gelecekte suç oranlarında artış ve ciddi sosyal sorunlara neden olacak koşulları ortaya çıkaracaktır. Aşağıda Suriyeli göçmelere sağlanan eğitim olanakları yer almaktadır. Rakamları göçen nüfusa oranladığımızda ne kadar yetersiz olduğu görülmektedir.

**Tablo 1. Geçici Koruma Altına Alınan Suriyeli Yabancılara Sağlanan Eğitim Hizmetleri (Göç İdaresi, 2015:90)**

Ders-lik Sa-yısı	Öğrenci Sayısı				Öğretmen		Yetişkin Kursları			
	Okul Ön-cesi	İlkokul	Ortaokul	Lise	Türk	Arap	Devam Eden		Tamamlama	
							Kurs	Kur-siyer	Kurs	Kur-siyer
1.211	6.857	42.491	20.051	9.308	315	2.532	298	13.936	2.036	61.749

Türkiye şu anda, yaklaşık altı yıldan bu yana 10 şehirde kurulan 26 geçici barınma merkezinde 256.971 Suriyeli yabancıya ev sahipliği yapmaktadır. Bunun dışında, geçici barınma merkezleri dışındaki 2.521.907 Suriyeli yabancıya sağlık, eğitim ve gıda yardımı sağlanmaktadır. Türkiye'deki Suriyelilerin çoğu Suriye-Türkiye sınırına yakın olan bölgelerden gelmektedir. Bu bölgeler aynı zamanda yoğun çatışmaların olduğu bölgelerdir. Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacıların yüzde 10'u Türkiye'deki 10 kentte bulunan 26 geçici barınma merkezine yerleştirilmiştir ve yüzde 90'ı geçici barınma merkezlerinin bulunduğu 10 kent de dâhil olmak üzere çeşitli kentlerde geçici barınma merkezleri dışına yerleşmiştir (Göç İdaresi, 2016) Bu 10 kent, ülkemizin güney ve güneydoğusundadır ve Suriye-Türkiye sınırına yakındır. Suriyeli göçmenlere sağlanması gereken eğitim hizmetlerinin yanı sıra sağlık hizmetleri kamuya ayrıca maliyet oluşturmaktadır. *Uzun dönemde göçmenlerin sosyal güvence altına alınması için istihdam sorununa kısa sürede alternatif çözümlerin bulunması şarttır. Sınır illerindeki devlet hastaneleri toplam hizmetin %30 ile %40'ı arasında bir oranda Suriyelilere hizmet vermektedir* (Tesev ve Orsam, 2015, s.20) . Uluslararası kurumlardan ve yardım örgütlerinin katkılarının kısıtlı olduğu göz önüne alınırsa Suriyeli göçmenlerin istihdam edilerek sosyal güvence altına alınması ihtiyacının önemi ayrıca ortaya çıkmaktadır.

**Tablo 2. Geçici Koruma Altına Alınan Suriyeli Yabancılara Sağlanan Sağlık Hizmetleri (Göç İdaresi, 2015:90)**

Doktor Sayısı	96 Yerli	20 Yabancı
Geçici Barınma Merkezleri	Günlük	Toplam
Poliklinik	7.442	4.886.843
Hastaneye sevk	2.275	906.869
Hastane verileri	Günlük	Toplam
Poliklinik	12.589	5.839.073
Hastanede	792	455.950
Ameliyat	516	313.117
Türkiye geneli doğum	151.746	

AB'nin Türkiye için öngördüğü 6 kamp bölgesi olduğu, bu kamplarda kalan Sureyi ve diğer ülkelerden gelen mültecilerin kayıtlarının tutulması ve AB ülkelerinin bu kayıtlara göre ve bu kayıtları inceledikten sonra kendiilerine yarayacak mültecileri AB ülkelerine ilticacı olarak alması ve diğerlerini Türkiye'de bırakması söz konusu olabilecektir (Özçura, 2016, s.1425). Bu İstihdam edilmeyen sosyal güvenceden yoksun Suriyeli Göçmenlerin sağlık hizmetlerinden yararlanmaları ayrıca kamu bütçesine bir yük oluşturacaktır. Uluslararası emek piyasalarında istihdam olanakları oluşturulduğunda sağlık ve sosyal güvence konusuna ilişkin kamunun masrafları azalma gösterecektir. Savaş ortamından çıkmış göçmenlerin savaş travması ile zarar gören ruhsal sağlıkları sosyal uyumsuzluk nedeniyle daha da bozulmaktadır. Ayrıca göçmenlerin işsizlik psikolojisi ile sığınmacı olarak buldukları illerde yaşadıkları sıkıntılar ruhsal sorunlarını da arttırmaktadır. Göçmenler için geçici yerleşim olarak görülen Türkiye gün geçtikçe daha da kalıcı bir yer haline almaktadır. Bu durum işsiz göçmenlerin üzerinde ayrıca bir psikolojik baskı oluşturmaktadır.

**Tablo 3. Geçici Koruma Altına Alınan Suriyeli Yabancılara Sağlanan Psikososyal Destek Hizmetleri (Göç İdaresi, 2015:90)**

İL	Psikososyal destek hizmeti sağlanan kişi sayısı
ŞANLIURFA	5.000
KİLİS	34.621
GAZİANTEP	13.148
KAHRAMANMARAŞ	591
MARDİN	3.221
OSMANİYE	3.044
MALATYA	4.594
ADİYAMAN	509
ADANA	6.790
DİĞER	180
<b>TOPLAM</b>	<b>71.498</b>

**Tablo 4. Barınma Merkezleri 21 Temmuz 2017 tarihi itibariyle (10 ilde 23 Barınma Merkez) (Göç İdaresi, 2017)**

İller	Kişi Sayısı
ŞANLIURFA	97.586
KİLİS	35.750
GAZİANTEP	32.337
KAHRAMANMARAŞ	18.452
MARDİN	2.741
HATAY	17.781
SURİYE ADANA	1.950
ADİYAMAN	9.495
OSMANİYE	14.209
MALATYA	10.095
<b>TOPLAM</b>	<b>240.396</b>
<b>GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ DIŞINDA KALAN SURİYELİ SAYISI</b>	<b>2.856.994</b>
<b>ÜLKEMİZDE BULUNAN TOPLAM SURİ- YELİ SAYISI</b>	<b>3.097.390</b>

Türkiye’de oluşan görünüm Suriyeli göçmenlerin istihdamının önemini ortaya koymaktadır. Rakamlar çalışma çağında 1,6 milyondan fazla Suriyelinin bulunduğuna işaret etmektedir. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) ve Hacettepe Üniversitesi’nin yaptığı bir araştırmaya göre, Türkiye’de 300 bin Suriyelinin çalıştığı tahmin edilmektedir. Suriyeliler çoğunlukla mevsimlik tarım, inşaat, imalat ve tekstil sektörlerinde istihdam edilmektedir (ILO, 2016, s.3). Avrupa’da aşırı sağın yükselişi ve iş olanaklarının kısıtlı olması gibi nedenler AB ülkelerinin göçmenlere çalışma ve geçici konaklama izni vermek gibi bir konuda niyeti olmadığını göstermektedir. Ülke-  
miz açısından tam üye olmadan gümrük birliğine girme sorunundan sonra, sığınmacıların geri kabulü ile üyelik-dışı yeni bir ilişki sorununun doğmasının iş gücü piyasasına olası etkileri olumlu ve olumsuz göçmen emeği boyutuyla söz konusu olacaktır (Özçura, 2016, s.1428). Emeğin çeşitli kurallara tabi olarak küreselleştiği denizcilik sektörü kısmen de olsa Suriyelilerin istihdamına katkı sağlayabilecektir.

### 3. DÜNYADA GEMİ ADAMI ARZ VE TALEBİNDE GENEL DURUM

Deniz iş kolu emeğin en fazla küreselleştiği iş koludur. Gemi adamlarının aynı gemi içinde çok uluslu olarak istihdam edildiği de gözlemlenmektedir. Teknolojide yaşanan değişimler gemilerde istihdam edilen personel sayısını azalmaktadır ancak bu duruma karşın dünya deniz filosu hızla büyümeye devam etmektedir. Bu büyüme yeni gemi adamlarının istihdam talebini artırır-

maktadır. Genel olarak bakıldığında dünya gemi adamı piyasası iki kesin karakteristik özelliğe sahiptir. Bunlardan birincisi sektörde herhangi bir milliyet kısıtlaması yoktur. Herhangi bir milletten bir gemi adamı herhangi bir ülkeye kayıtlı bir gemide gerekli belgelere sahip olduğu takdirde çalışabilir. Bu durum denizcilik sektörünü dünyanın en küresel iş gücü piyasası yapmaktadır. İkinci unsur ise sektörde ise alma ve yerleştirme prosedürünün çeşitli ağlar sayesinde yüksek derecede organize durumda olmasıdır (ILO, 2001).

Avrupa Birliği'nde (AB) kişilerin serbest dolaşımı, işçilerin serbest dolaşımı da dâhil olmak üzere sınır kontrollerinin kaldırılması ve yerleşme özgürlüğünün sağlanmasını amaçlamıştır. 1968 Yılında işçilerin serbest dolaşımı hakkının tam olarak uygulamaya geçirilmesinden günümüze kadar diğer toplum kesimlerini de kapsayacak şekilde yaygınlaştırılarak 50 yıla yakın bir süreçte aşama aşama kişilerin serbest dolaşımının sağlanması ilkesi geliştirilerek en önemli bireysel haklardan birisi olarak yerleşmiştir. Ancak, AB üyesi devletler arasında sınır kontrollerinin kaldırılması, Suriyeli mülteci (sığınmacı) krizi sonrası tekrar tartışılır hale gelmiştir. Danimarka ve İsveç arasında sınır kontrollerinin tekrar başlatılması ile Schengen Antlaşması'nın iki aylık ömrü kaldığı ileri sürülmekle birlikte günümüzde Schengen Antlaşması uygulanmaya devam etmektedir (Özcüre, 2016, s.1424). Mültecilerin küresel iş gücüne katılmasında vize nedeniyle oluşan engeller gemi adamı olarak daha kolay gerçekleştirilebilir.

Aşağıdaki tablodan görüldüğü üzere ilk beş sırada gemi adamı istihdam eden ülkeler bulunmaktadır. İstihdam edilen ülkelerin gemi adamlarının en önemli özellikleri İngilizce dil hâkimiyetleridir. Bir istisna Çin'dir bu ülkenin ilk sırada yer almasında kendi büyüyen Ulusal filosunda gemi adamı istihdamının söz konusu olmasıdır. Rusya Federasyonu ve Ukrayna makine bölümünde özellikle teknik yeterliliğe sahip gemi adamı istihdamında yüksek paya sahiptir.

**Tablo 5. Gemi adamı arz eden il beş ülke (ISF Man power 2015)**

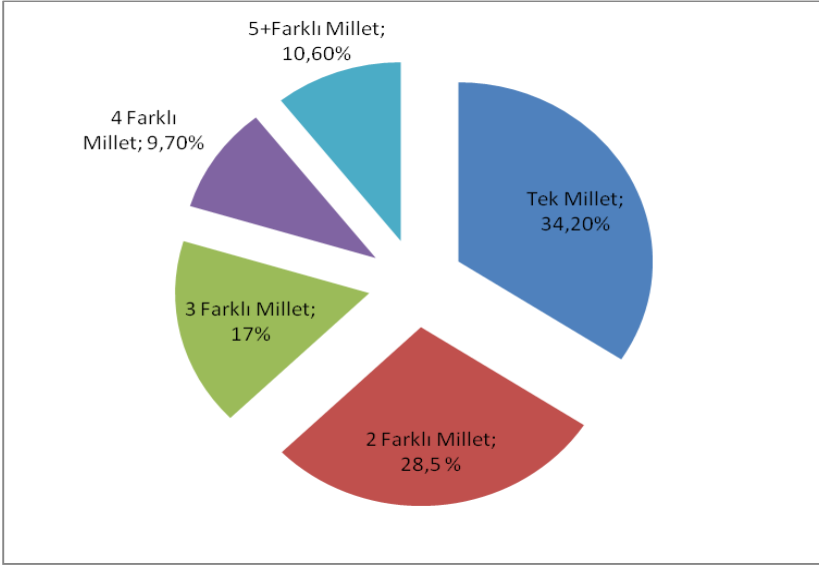
Tüm Gemi adamları	Zabitan	Tayfa
Çin	Çin	Filipinler
Filipinler	Filipinler	Çin
Endonezya	Hindistan	Endonezya
Rusya Federasyonu	Endonezya	Rusya Federasyonu
Ukrayna	Rusya Federasyonu	Ukrayna

Özellikle yetmişli yıllarda işletme maliyetlerini kısmak için elverişli bayrak kullanmanın yaygınlaşması üçüncü dünya ülkelerinden gemi adamı istihdamını hızlandırmıştır. Özellikle Filipinli denizcilerin tüm gemi tiplerinde çalıştıkları gözlemlenmektedir. Yabancı dil yeterliliği Filipinli ve Hintli gemi adamı istihdam sayısını artırmıştır. Bir diğer etken de bu ülkelerden gemi



## Küresel Deniz İş gücü Piyasalarında Suriyeli Göçmenlerin İstihdam Olanaklarının Oluşturulması İçin Öneriler

adamlarının düşük ücret almasıdır. Deniz iş kolunda çalışma koşullarının zorlukları örneğin aile ve sosyal yaşamdan uzak meşakkatli olması mesleğin tercih edilmesini azaltmaktadır. Gelişmiş ülke vatandaşları bu tip nedenlerle denizciliği tercih etmemektedirler. Bu nedenle gemi adamlarının aynı gemi içinde çok uluslu olarak istihdam edildiği gözlemlenmektedir. Aşağıda ki tabloda % 65,80 oranında dünya ticaret filosunda karma personelle gemi işletildiği görülmektedir.



**Şekil 2 . Dünya Ticaret Filosu Karma Personel Kullanan Gemilerin Yüzdeleri (Kahveci vd., 2002).**

Teknolojide yaşanan değişimler gemilerde istihdam edilen personel sayısını azalmaktadır ancak bu duruma karşın dünya deniz filosu hızla büyümeye devam etmektedir. Bu büyüme yeni gemi adamlarının istihdam edilme talebini arttırmaktadır. Günümüzde gemilerin nitelikleri, donanımları ve yasal zorunluluklar nedeniyle daha nitelikli gemi adamı talebi oluşmuştur. Geçmiş oranla gemi adamları emek piyasaları daha düzenli bir şekilde işlemektedir. Özellikle kolay bayrakla mücadele ekseninde liman devleti kontrolleri ve en son MLC 2006 sözleşmesi ile bir dizi düzenleme gelmiştir. Mlc 2006 sözleşmesi gemi adamlarının sosyal haklarını ve istihdam bürolarının çalışma esaslarını uluslararası standartlarda düzenlemektedir. Küresel deniz iş gücü piyasalarında Suriyeli gemi adamının istihdamı günümüzde geçmiş oranla daha zordur. Bunun bir nedeni eski doğu bloku ülkeleri gemi adamları

rının piyasada çalışmaya başlaması. İkinci neden ise gelişmiş ülke vatandaşlarının da artık işsizlik nedeniyle deniz iş kolunu tercih etmeleridir. Bu ülkelerin vize kolaylıkları önemli bir avantajlardır. Bu vize avantajlarının Suriyeli göçmenlerde sağlanması Suriyeli gemi adamı istihdamı konusunda bir kolaylık getirebilecektir.

**Tablo 6.** Gemi adamı arz ve talebindeki durum (ISF Man Powers 2015)

	Zabitan	Tayfa	Toplam
Gemi adamı arzı	774.000	873.500	1647.500
Gemi adamı Talebi	790.500	754.500	1545.000
Arz eksikliği/ Arz Fazlası	-16.500	119.000	102.500
% olarak	-2,1%	15,8%	6,6 %

Yukarıdaki Tablo 4’de Gemi adamı arz ve talebinde genel duruma bakıldığında Zabitan kesiminde önemli bir açık olduğu görülmektedir. Tayfa sınırında arz fazlası gözükmemektedir. Fakat denizcilik mesleğinde süreli ve kontrata bağlı olarak çalışma yapılmaktadır. Gemi adamlılığını yaşam boyu sürdürme oranı sosyal, yaşam aile bağları ve benzer nedenlerle yüksek değildir. Bu açıdan baktığımızda gemi adamı arzının daha düşük olduğu söylenebilir. Bu durum küresel piyasalarda gemi adamı talebinin önümüzdeki dönemlerde de süreceğini göstermektedir.

## 5. SURIYELİ GEMİ ADAMLARININ İSTİHDAM YOLLARI

Öncelikle Suriyeli göçmenlerin içinde denizcilik mesleğine sahip olan kişilerin adetinin ve yeterliliklerinin çıkarılması gereklidir. Bu mevcutların haricinde mühendislik, elektrik, kaynak, motor bilgilerine sahip elemanlarında envanteri çıkarılıp bu kişilerin gemi adamı eğitimine yönlendirilmesi söz konusu olabilir. Gemilerde bir diğer üçüncü bölüm olarak ifade edebileceğimiz kamara hizmetlerinde istihdam olanakları mevcuttur. Bu bölümde Aşçı ve kamarotlar istihdam edilir. Ayrıca turistik kurvaziyer gemilerde çok çeşitli iş olanakları mevcuttur. *Avrupalı donatanların maliyet konusunda yaklaşımları karlılıklarını ve rekabet edebilme yeteneklerini önemli oranda etkileyecek farklılığa ulaşan personel giderlerindeki değişimdir. Bir örnek verirse, her ikisinde de tüm sosyal giderler dâhil olmak üzere, AB’li bir usta gemicinin üst sınır ücreti, AB dışı bir usta gemicinin alt sınır ücretinin 15 katı kadardır. Aynı örnek birinci zabıt için verildiğinde oran 5.6 kattır (Cömert, 2008, s.72).* Günümüzde maliyet avantajı nedeniyle karma personel istihdam edilmektedir. Avrupalı

armatöre nitelikli gemi adamı sunulduğunda Suriyeli gemi adamlarının tercih etmesine etki edebilecek ekonomik fayda mevcuttur.

Gemi adamlarının istihdamında özel istihdam bürosu olarak isimlendirdiğimiz aracı kurumlar görev yapabilir. Bu kurumlar Türkiye’de usulsüz ve yasal mevzuata uygun olmadan çalışmaktadır. Ayrıca uluslararası bir ağa sahip değildir. Bu noktada uluslararası gemi yönetim firmaları ile çalışma yapılması daha etkili olacaktır. Türkiye’de denizcilik sendikaları ITF (Dünya Taşıma İşçileri Federasyonu) üyesi olmalarına karşın etkin bir iletişim içinde oldukları söylenemez. ITF ile ilişkiler geliştirilerek Suriyelilerin gemi adamı olarak istihdamına önemli katkılarının olacağı kesindir. ITF’nin Uluslararası gemi yönetim firmaları, ISF (Dünya Armatörler Federasyonu) ile olumlu ilişkilerinin olduğu bir gerçektir. Sivil toplum kuruluşları, dernekler, kamu kurumları bu konuda çalışma yapabilir. İŞKUR meslek edindirme kapsamında gemi adamı cüzdanı almak isteyenlere destek olabilir. Bu durumda nitelikli Suriyeli Gemi adamları uluslararası piyasalarda istihdam edilebilecektir.

### 5.1. Türkiye İş Kurumunun Çalışmaları

Türkiye iş kurumu meslek edindirme projeleri kapsamında gemi adamı yetiştirme programları oluşturabilir. Özellikle Suriyeli göçmenlere verilecek danışmanlık hizmetleri ile gemi adamı olmak isteyen Suriyeli göçmenler tespit edilebilir. Türkiye’de denizcilik sektöründe çalışan özel istihdam bürosu sadece bir adettir. Bu konuda Türkiye İş Kurumu yenilerinin açılmasını teşvik edebilir. Uluslararası düzeyde gemi yönetim firmaları ile koordineli çalışarak talebe uygun nitelikli gemi adamını yetiştirip bu kurumlara yönlendirmelidir. Göçmenlerin gemi adamı eğitimi alması ve eğitimi alanları işe yerleştirilmesi göçmenlerin uluslararası deniz iş gücü piyasalarında istihdamının sağlanması için gereken aşamalardır.

### 5.2. İstihdam Büroları

*Özel istihdam bürosu: İş arayanların elverişli oldukları işlere yerleştirilmeleri ve çeşitli işler için uygun işçiler bulunmasına aracılık yapmak üzere, iş piyasasının ihtiyaçları dikkate alınarak belirlenecek sayıda ve aranan koşullar çerçevesinde seçilmek ve Kurumca izin verilmek kaydıyla iş arayanlar ya da işverenlerle bir işyerinde birebir görüşme yapılarak ve/veya 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanununda yazılı araçlarla ya da radyo, televizyon, video, internet, kablolu yayın veya elektronik bilgi iletişim araçları ve benzer yayın araçlarından biri ile birebir görüşme yapılmaksızın aracılık hizmetine ortam sağlanmasına ilişkin faaliyet gösteren gerçek veya tüzel kişileri, (Özel İstihdam Büroları Yönetmeliği, Md.3). Özel istihdam büroları, “kamu kurum ve kuruluşları dışında iş arayanların yurt içi ve yurt dışında elverişli oldukları işlere yerleştiril-*

*mek ve çeşitli işler için uygun işçiler bulunmasına aracılık etmek amacıyla İŞKUR tarafından kurulmasına izin verilen, gerçek veya tüzel kişiliğe haiz kuruluşlar” şeklinde tanımlanabilir (Öğüt, 2007, s.30).*

*Özel istihdam büroları, yurt içi ve yurt dışında iş ve işçi bulmaya aracılık faaliyeti ile bu faaliyete yönelik iş gücü piyasası, istihdam ve insan kaynakları hizmetlerinde bulunurlar (Özel İstihdam Büroları Yönetmeliği, Md.4). Bu tanıma uygun olarak deniz iş gücü piyasasında faaliyet gösteren bir istihdam kurumu bulunmamaktadır. Son süreçte ulusal ve uluslararası mevzuatlara uygun çalışan deniz iş kolunda bir adet istihdam bürosu kurulmuştur. Türk Loydu, İstanbul merkezli gemi adamı işe alım ve yerleştirme kuruluşu Lucent Denizcilik A.Ş.’yi Denizcilik Çalışma Sözleşmesi (MLC, 2006) kapsamında servis sağlayıcı olarak onaylayarak sertifikalandırdı. Türkiye’de gemi adamı istihdamında yer alan aracı kuruluşlar İş kura kayıtlı olmadan çalışmakta ve yönetmeliğe aykırı olarak gemi adamından hizmet bedeli almaktadırlar. Gemi adamları arasında Simsar olarak ifade edilen bu firmalar ile Suriyeli göçmen gemi adamının ihraç edilmesi mümkün değildir*

*Özel İstihdam Büroları Yönetmeliği, 25/6/2003 tarihli ve 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanununun 32. nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır. Türkiye’de şu anda İŞKUR’a kayıtlı faaliyet gösteren 452 özel istihdam bürosu (ÖİB) var. 2015’te ÖİB’ler aracılığıyla işe yerleştirilen personel sayısı ise sadece 13 bin 702. Bu bürolar bugüne kadar sadece işe yerleştirme yapıyor, yerleştirdikleri kişinin pozisyonuna göre de yerleştirdikleri şirketten bir yüzde alıyorlardı. Adaylardan ise hiçbir şekilde ücret talep edilmiyor (Hürriyet İK, 2016, s.1). Denizcilik sektöründeki simsar olarak adlandırılan bu aracı kuruluşlarında yasal gerekliliklere göre çalışması sağlanmalıdır.*

Göçmen gemi adamının uluslararası piyasalarda istihdamı mümkündür. Öncelikle nitelikli gemi adamının arz etmek ve bu gemi adamını pazarlayacak doğru istihdam bürolarının kurulmasıdır. Uluslararası standartlara uygun MLC 2006 deniz çalışma sözleşmesine uygun ve iş kurun belirlediği niteliklere uygun profesyonel kurumlar gemi adamı istihdamını sağlayabilir.

### **5.3. ITF tarafından kampanyalar oluşturulması**

Uluslararası Taşıma İşçileri Federasyonudur. Kısaca ITF olarak adlandırılan bu kuruluş 1896 tarihinde kurulmuştur. Açık yazılımı, Uluslararası Taşıma İşçileri Federasyonu olup merkezi Londra’dadır (Atergin, 2004, s.16). Bugün, dünya genelinde 4,5 milyon taşımacılık işçisini temsil eden 155 ülkeden 780’den fazla sendikal örgüt ITF üyesidir. ITF’in genel merkezi Londra’dır, ayrıca Nairobi, Ouagadougou, Tokyo, Yeni Delhi, Rio de Janeiro, Amman, Moskova ve Brüksel’de büroları mevcuttur (ITF Resmî Sitesi, 2015). Küresel anlamda örgütlenmiş çok önemli bir sendikal konfederasyonudur. Küresel

denizcilik piyasalarında karar mercilerine ve yapılan düzenlemelere etki etmektedir. Türkiye’de otoritelerin ITF ile ilişkisi zayıftır ve geliştirilmesi bir ihtiyaçtır. ITF’in hedefi, renk, milliyet, ırk ve inanç ayrımı gözetmeksizin bütün ülkelerdeki taşıma kolunda faaliyet gösteren işçi sendikalarını bir çatı altında toplamak olarak açıklanabilir (ITF Resmî Sitesi, 2015). Böyle bir misyona sahip küresel ölçekli bir federasyonun Suriye’de yaşanan iç savaşın mağduru olmuş göçmenler için sorumluluk alacağı kesindir. ITF sendikaları istihdam sağlayan aracı olan gemi yönetim firmaları ile sıkı ilişki halindedir. ITF’in bu konuda yapacağı kampanyalar etkili olacaktır ve Suriyeli göçmenlerin gemi adamı olarak istihdamına katkı sunacaktır.

#### **5.4. İşletmelerin küresel sosyal sorumluluğu bağlamında ISF’nin dahil olduğu istihdam kampanyalarının oluşturulması**

Uluslararası Denizcilik Federasyonu, ISF üyelerine danışmanlık ve rehberlik sağlayan, denizcilik konularında uluslararası olarak çalışma yapan Armatörlerin işveren federasyonudur. Denizcilik ile ilgili Uluslararası kuruluşlarda birtakım sorumlulukları vardır. ILO, IMO nezdinde yapılan çalışmalarda direkt ve dolaylı olarak yer alır küresel denizcilik piyasalarının en önemli denizcilik alanında ki işveren örgütüdür. Uluslararası Deniz Ticaret Odası (ICS), ve Uluslararası Denizcilik İşverenler Komitesi (IMEC) denizcilik alanında kardeş uluslararası işveren örgütleridir. ISF özellikle sosyal politika alanında daha aktif bir organizasyondur. ITF ile ortak çalışmalar yürütmektedir. ISF organizasyonu Suriyeli göçmen gemi adamlarının istihdam edilmesi için en etkin çalışma yapılması gereken organizasyonlardan biridir. İş verecek olan işverenlerin organizasyonudur. Suriyeli göçmen gemi adamlarının istihdam edilmesi işletmelerin personel maliyetlerinin düşmesine etki etmesinin ötesinde küresel anlamda denizcilik şirketlerinin sosyal sorumluluklarını yerine getirdiğini gösterecektir. Bu uygulama işletmeler için uzun vadede fayda sağlayacak stratejik öneme sahip bir faaliyet olacaktır. Aşağıda gemi adamı istihdamına katkı sunacak önemli gemi yönetim firmaları yer almaktadır.

- Vsips: Gemi yönetimi ve gemi adamı istidam ofisi
- Thome grup: Gemi yönetimi ve gemi adamı istidam ofisi Singapur merkezli
- Bernhard Schulte: Gemi yönetimi ve gemi adamı istidam ofisi
- Harren Parthner, Gemi yönetimi ve gemi adamı istidam ofisi Almanya merkezli
- Oldendorf, Gemi Yönetimi ve Armatör

### **5.5 AB, ILO, IMO ve diğer uluslararası kuruluşların kampanyalara katkı sunması**

AB'nin Suriyeli sığınmacılar ile ilgili olarak, önce, 160 bin toplam sığınmacıyı kabul edebileceğini açıklamış olduğu, ancak, resmi olarak kabul edilenlerin sayısının sadece, 40 bine ulaştığı görülmektedir (Özçura, 2016, s.1425). Avrupa Birliği komisyonunun yapılacak kampanyalara katılımı sağlanmalı ve bu kampanyaların işlerlik sağlamasına etki edecek kolaylaştırıcı politikalar uygulamalıdır. Vize kolaylığı sağlanarak bu kişilerin istihdamına destek olacak politikaları uygulamalıdır. Günümüzde artan uluslararası terörü önlemenin önemli bir yolunun bu göçmenlerin iş sahibi olmasından geçtiği unutulmamalıdır. AB Komisyonu Suriyeli sığınmacılara daha önceden yapılmış harcamalar için Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı'na 300'er milyon Euro doğrudan kaynak aktarılmasını da onaylamış ve Suriyeli sığınmacıların sağlığı ile sığınmacı çocukların zorunlu eğitimi noktasındaki harcamalara katkı sağlayarak, 29 Kasım 2015'te düzenlenen Türkiye-AB Zirvesi'nde, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar için 2017 sonuna kadar 3 milyar Euro'luk fon sağlamayı taahhüt etmiş, 18 Mart'taki zirvede ise bu bütçenin bitmesi durumunda 2018 sonuna kadar 3 milyar Euro'luk ek fonun hayata geçirilmesi kararlaştırılmıştır. Fonların, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların sağlık, eğitim, altyapı, gıda ve diğer ihtiyaçları için geliştirilecek projelere harcanması kararlaştırılmıştır (Özçura, 2016, s.1426). Göçmenlerin meslek edindirilmesinde bu fonlardan yararlanılarak gemi adamı eğitimleri verilebilir. AB komisyonu bu istihdam olanaklarının yaratılmasına aracılık edecek kuruluşlara hibe fonlar sürekli olarak sağlamalıdır. Günümüzde, AB ile üyelik müzakerelerini sürdüren ülkemizde ortak bir Suriyeli sığınmacı krizi yaşanmaktadır (Özçura, 2016, s.1432). IMO nezdinde bu göçmenler için gereken özel düzenlemeler oluşturulmalıdır. Suriyeli gemi adamlarının istihdamı ile ilgili çalışma grupları oluşturulmalıdır. ILO'nun katkıları ve bu konuda gerçekleştireceği sözleşmeler ve öneriler büyük öneme sahiptir. Tüm kural koyucuların göçmenlerin istihdamını kolaylaştırıcı uygulamalar getirmesi önemlidir. Göçmenlerin istihdamını engelleyecek uygulama ve önerilerden kaçınılmalıdır.

### **6. SONUÇ VE ÖNERİLER**

Türkiye Suriyeli göçmenlere kapılarını açmıştır, ancak sadece sınır kapılarını açmakla Suriyeli göçmenlerin sorunlarına çözüm bulunmuş olmamaktadır. Göçmenlerin istihdam edilmesi zorunluluğu stratejik ve önemli bir mesele olarak Türkiye'nin karşısına çıkmaktadır. Bu soruna karşı en sağlıklı çözüm küresel emek piyasalarında Suriyeli göçmenlerin istihdamıdır. Böylelikle Türkiye'nin almış olduğu sorumluluğun ve kamu harcamalarının azalması

mümkün olabilecektir. En zor çözümlenecek göçmen sorunlarından biri göçmenlerin istihdam sorunudur. Bu anlamda denizcilik sektöründe istihdam olanaklarının oluşturulması meselenin çözülmesine önemli katkı sunacaktır. Küresel anlamda diğer sektörlerle oranla göçmenlerin daha kolay istihdam edilebileceği sektör denizcilik sektörüdür. Denizcilik dünya üzerinde emeğin küreselleştiği yegâne sektördür. Sektörün ihtiyaçları ve gereklilikleri yerine getirildiğinde göçmenlerin denizcilikte istihdamı zor değildir. Bu şekilde Türkiye'nin Suriyeli göçmenlere yönelik kamu harcamalarının azaltılacağı kesindir. Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin gemi adamı olarak istihdamı için bütünlüklü bir program ile çalışma yapılması şarttır. Öncelikle küresel denizcilik şirketlerin personel talep ve beklentileri belirlenerek, bu vasıfta gemi adamı yetiştirilmesi gereklidir. Gemi adamlarına küresel denizcilik şirketlerinin beklentilerine cevap verecek yabancı dil, meslek ve çalışma kodlarını içeren genel eğitim verilmesi. Bu eğitimlerin hazırlanmasında Türkiye iş kurumunun koordinatörlüğünde özel istihdam büroları sendika ve konfederasyonların katılımı sağlanmalıdır. Sendikaların uluslararası kuruluşlar ve konfederasyonlarla ilişkiler güçlendirilmeli bu ilişkileri güçlendirecek ulusal sivil toplum örgütlerine destek olunmalıdır. Küresel anlamda geçerli köklü gemi adamı istihdam büroları ile ilişkiler geliştirilmeli Türkiye de şubelerinin açılması teşvik edilmelidir. Türkiye'de açılacak gemi adamı istihdam büroları uluslararası standartlara uygun olarak çalışmalıdır. MLC 2006 sözleşmesi esaslarına uygun olarak yetki belgesi almalıdırlar. Türkiye'deki ulusal ve uluslararası kurallara uymayan ve gemi adamı emek piyasasına düzensizlik getiren kayıt dışı istihdam büroları kapatılmalıdır. Suriyeli göçmenlerin uluslararası denizcilik şirketlerinde istihdamı için küresel ölçekli kampanyalar yapılmalıdır. Bu kampanyalara ilgili tüm küresel aktörler müdahil edilmelidir. AB ve gelişmiş ülkelerin otoriteleri Suriyeli göçmen gemi adamlarının istihdamını sağlayacak düzenlemeler yapmalı özellikle vize kolaylıkları sağlamalıdırlar. Böyle bir çalışmanın olumlu sonuçları uzun vadede tüm taraflarca görülecektir. Bu çalışmalar toplumsal çatışmalar, suç ve küresel terörün uzun dönemde azalmasını sağlayacaktır.

#### **KAYNAKÇA**

- 2015 Türkiye Göç Raporu (2015). T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Ataergin, S. (2004), I.T.F.'in kuruluş sözleşmesi hakkında inceleme. *Denizcilik Dergisi*. 22, 16.
- CNN Türk Haber Portal (<http://www.cnnturk.com/haber/turkiye/turkiyede-suriye-limulteci-sayisi-1-9-milyon>). (20Nisan 2016)

- Güçtürk, Yavuz (2015), Avrupa'ya Giden Ölüm Yolu: Akdeniz, 22 Haziran 2015 Pazartesi, <http://setav.org/tr/avrupaya-giden-olum-yolu-akdeniz/yorum/22886>
- Avrupa Komisyonu- Sivil Koruma ve İnsani Yardım (ECHO) Faaliyetleri [http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/turkey\\_syrian\\_crisis\\_tr.pdf](http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/turkey_syrian_crisis_tr.pdf), Erişim Tarih 26 Temmuz 2017
- Erdoğan, M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları. s.58- 63
- Göç İdaresi, Geçici Korumamız Altındaki Suriyeliler, [http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler\\_409\\_558\\_560](http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler_409_558_560) Erişim Tarihi: 26 Temmuz 2017
- Kahveci E., Lane T., Sampson H., (2002). *Transnational seafarer communities*, Cardiff: Seafarers International Research Centre.
- Hürriyet Haber Portalı, <http://www.hurriyet.com.tr/gecici-isler-ozel-burodan-40110833> (25 Haziran 2016).
- Öğüt, A. (2007). Türkiye'de özel istihdam bürolarının halkla ilişkiler, reklam ve tanıtım faaliyetlerinin incelenerek İŞKUR'un bu alandaki uygulamalarıyla karşılaştırılması, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Özcüre, G. (2016). Avrupa Birliği-Türkiye vize serbestisi diyalogu, geri kabul anlaşması ve Suriyeli sığınmacıların Türk işgücü piyasasında çalışma hakları, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(5), 1415 -1433
- Posta Gazetesi, <http://www.posta.com.tr/turkiye/HaberDetay/Iste-Turkiye-deki-son-kayitli-Suriyeli-sayisi--Ocak-2016-.htm?ArticleID=321871> (25 Haziran 2016).
- Suriyeli Mültecilerin Dağılımı ve Son Rakamlar (2016) <http://www.stratejikortak.com/2016/04/suriyeli-multecilerin-sayisi.html> (20Nisan 2016)
- Suriyeli işçi, işveren ve girişimcilerin işgücü piyasasında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri çalışmayı genel değerlendirme ILO (2016), [http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/meetingdocument/wcms\\_533055.pdf](http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/meetingdocument/wcms_533055.pdf), Erişim Tarihi:27 Temmuz 2017
- Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye etkileri, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, Rapor No: 195, Ankara, 2015.
- TUİK, <http://www.tuik.gov.tr/HbGetirHTML.do?id=24629> , Erişim Tarihi 27 Temmuz 2017